

BELGE YAŞI TAHMİNİNDE TANI UNSURLARI: OLGU SUNUMU

Bahadır Kumral¹, Lokman Başer², Esat Şahin², Ferruh Baklacioğlu²,Mehmet Akın², Hüseyin Bülent Üner³¹ Namık Kemal Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye² Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu, İstanbul, Türkiye³ İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, Türkiye

Alındı: 01.10.2012 / Kabul: 26.12.2012

Sorumlu Yazar: Bahadır Kumral

Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Tekirdağ-Türkiye, e-posta: drbkumral@gmail.com

ÖZET

Belge incelemelerinde, en önemli konulardan biri belgenin düzenlenme tarihidir. Bu konuda yapılan birçok çalışma olmakla birlikte; özellikle sadece mürekkep incelemesinden yola çıkarak belge yaşını tayin etmek henüz mümkün değildir. Ancak belgenin ve ilişik materyallerin (yardımcı tanı unsurları) diğer özellikleri, belgenin düzenlenme tarihi ile ilgili önemli ipuçlarını bize verebilir.

Bu çalışmada, belgede kullanılan kâğıdın niteliği, yıpranmışlığı, belge üzerindeki pulların meblağları ve bu tipte pulların halen kullanılmıyor olmaları, borçlu adres kısmına yazılan telefon numarasının güncel hale getirilmeye çalışılmış olması, belgenin düzenlendiği tarihin tahminine katkıda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: belge yaşı, tespit, yardımcı tanı unsurları

DIAGNOSTIC ELEMENTS IN ESTIMATION OF DOCUMENT AGE: CASE REPORT

Bahadır Kumral¹, Lokman Başer², Esat Şahin², Ferruh Baklacioğlu²,Mehmet Akın², Hüseyin Bülent Üner³¹ Department of Forensic Medicine, Medical Faculty, Namik Kemal University, Tekirdag, Turkiye² The Council of Forensic Medicine, The Ministry of Justice, Istanbul, Turkiye³ Institute of Forensic Medicine, Istanbul University, Istanbul, Turkiye

Received: October 1, 2012 / Accepted: December 26, 2012

Correspondence to: Bahadır Kumral

Department of Forensic Medicine, Medical Faculty, Namik Kemal University, Tekirdag-Turkiye, e-posta: drbkumral@gmail.com

ABSTRACT

Issue date of document is one of the most important issues in document examinations. Although there are many studies performed on this subject, it is not possible yet to determine the document age based upon only ink examination. However, other characteristics of the document and enclosed materials (supportive diagnostic elements) can give us important clues about the issue date of the document.

In this study, the nature of the paper used in the document, amount of the fiscal stamps on the document, the fact that this type of fiscal stamps had already been demone-tized, and the fact that telephone number written on the borrower address field had been tried to be updated helped the estimation of the document's issue date.

Key words: age of document, determination, supportive diagnostic elements

GİRİŞ

Sahtecilik Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde "yasal olarak geçerli olan bir belgenin benzerinin imal edilmesi veya üzerinde değiştirme, yıpratma, silme, karalama yapılması" olarak karşılık bulmaktadır (1). Sahteciliği en çok yapılan belge türleri arasında nüfus cüzdanları, sürücü belgeleri, motorlu araç trafik ve tescil belgeleri, madeni oto plakaları, pasaportlar, seyahat çekleri, çek ve senetler, banknotlar vs gelmektedir (2). Bazı hukuki sorunların çözülmesinde inceleme konusu belgenin düzenlenme tarihi kilit rol oynayabilmektedir.

Günümüzde belge düzenlenme tarihinin tespitine yönelik standart bir yöntem bulunmamakla birlikte; belge inceleme uzmanları belgenin düzenlendiği kâğıdın yapısını, yazı mürekkebinin özelliğini, belge üzerinde yer alan kaşe, mühür, pul gibi ilişik materyallerin içerik ve özelliklerini belge düzenlenme tarihinin tespitine yönelik yardımcı unsurlar olarak kullanmaktadır (2-4).

Kâğıt, belgenin en önemli unsurlarından biridir. Kâğıttan yola çıkılarak belge yaşı tahmini, kâğıdın imalat niteliklerinin zaman içinde teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişmesi, yeni katkı maddelerinin kullanılmaya başlanması ve kâğıtta zaman içinde meydana gelen fiziksel ve kimyasal değişimlerin tespiti esasına dayanır. Kâğıdın asidik veya bazik süreçlerde üretilip

üretilmediği, içine katılan katkı maddelerinin cinsi ve oranı kâğıt için ayırt edici özelliklerdendir (5). Bu özelliklere göre kâğıdın üretim tarihi ve göreceli olarak belge tarihi üzerinde yorum yapılabilir. Örneğin; üretimine "1980" yılında başladığı üretici firma bilgilerinden anlaşılan kâğıttan oluşturulmuş belgede yer alan "1970" düzenleme tarihinin gerçeği yansıtmadığı söylenebilir. Aynı şekilde mürekkep üretimindeki tekniklerin ve içeriklerin yıllara göre değişimi belge yaşının göreceli olarak tespitinde kullanılabilir.

Yazı yaşı tahmini için mürekkebin incelenmesi; İnce Tabaka Kromatografi (TLC) veya Yüksek Performanslı Sıvı Kromatografi (HPLC), Gaz Kromatografi/Kütle Spektrometrisi (GC/MS) yöntemleriyle bileşenlerinin tespiti ve karşılaştırılması şeklinde gerçekleştirilir. Bu yöntemler belgeye zarar veren teknikler olarak bilinir (2-4,6-9).

Görüntü 1: Senet genel görünüm.

OLGU

Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Belge İnceleme Şube Müdürlüğü'ne ilgili Cumhuriyet Savcılığı tarafından inceleme konusu senet gönderilerek "belge düzenlenme tarihinin tespit edilip edilemeyeceği" hususu sorulmuştur. Dosyada bulunan davacı, davalı, tanık ifadelerinde; davacının davalı ile eskiden iş ortağı olduğu, ortaklık dönemlerinde işlerin aksamaması amacıyla güvene dayalı olarak alacaklılara verilmek üzere boş senetler imzalamış olduğu, bu senetlerden birinin üzeri eski ortağı davalı tarafından doldurularak, tahsil edilmek istendiği belirtilmiştir.

İNCELEME

Belgenin tetkikinde; matbu basılmış bono kâğıdına usulüne uygun olarak düzenlenmiş, yer yer sararmış ve katlanma yerlerinde kısmen kâğıt kaybı

Görüntü 2: Telefon numarasının görüntüsü.

mevcut olan bir senet olduğu, senedin 28.12.2007 düzenleme, 01.02.2008 vade tarihli ve 360.000 (üç yüz altmış bin) YTL meblağlı olduğu görüldü. Senedin üzerinde 2 adet biri 5 lira ve diğeri 10 liralık damga pullarının yapışık bulunduğu, imzaların açığa ve 5 liralık pulun üzerine atılmış olduğu, ilk bakışta imzaların birbirine benzer olduğu saptandı. Senedin borçlu ve alacaklı kısımlarındaki yazılar arasında yapılan karşılaştırmada yazı tanı özellikleri bakımından

aynı kişinin eli ürünü olmadığı, borçlu isim adres bölümünde üst üste yazılmış sayıların bulunduğu tespit edildi (Görüntü 1).

İhtisas Dairemizde belge incelemelerinde optik aletler (büyüteç, stereo mikroskop), adli belge inceleme cihazları (VSC 5000, VSC 6000-HS, Forensic XP 4010 D, ESDA 2) kullanılmaktadır.

Laboratuvarımızda kullandığımız VSC 5000 cihazında renk-

Görüntü 3: Senedin yıpranmışlığı.

li kamera, çoklu görüntüleme filtreleri, büyütme, kısa, orta ve uzun dalga ultraviyole ışık, kızılötesi ışık, yatay aydınlatma, görüntü ölçümleri, görüntü entegrasyonu, görüntü iyileştirme ve otomatik kontrast özellikleri bulunmakta olup, inceleme yaparken bu özelliklerin pek çoğundan faydalanılmıştır.

Ödeyecek bölümünün spektral incelemesinde mevcut okunur durumda olan "T: 5182545" yazıları altında "Tel 3588" yazılarının bulunduğu, "T: 5182545" yazılarının farklı özellikte bir kalemle yazılmış olduğu anlaşılmıştır (Görüntü 2).

Belge düzenleme tarihinin tahminine yönelik çalışmalarda kâğıt ve matbu basılmış belgeler için envanterlerin veya bu envanterlere ulaşılabilme imkânının bulunması gereklidir. Keza kâğıt incelemeleri belgeye zarar veren yöntemler olup, yapılacak diğer incelemelere de engel olabileceğinden çoğu kez sakıncalı bulunmaktadır. Kâğıdın görünümü ve yıpranmışlığı rölatif olarak fikir verici olsa da; belgenin hangi şartlarda saklandığı, ne gibi fiziksel işlemlere tabi tutulduğu bilinemeyeceğinden yararlılığı sınırlıdır (Görüntü 3). Yine mürekkep yaşının tespitine yönelik çalışmalarda belgenin evvelce maruz kaldığı şartların bilinmezliği halen en büyük kısıtlayıcı faktör olarak ortada durmaktadır.

Senedin üzerinde 2 adet biri 5 lira ve diğeri 10 liralık damga pullarının bulunduğu görülmüştür.

Her ne kadar bu pullar üzerinde basım tarihi bulunmuyor ise de bu damga pullarının uzun süre önce kullanılmakta olan pullardan olduğu bilinmektedir. 4962 sayılı yasanın 12'nci maddesi ile Damga Vergisi Kanununda yapılan değişiklikle, 7 Ağustos 2003 tarihinden itibaren kambiyo senetlerinin damga vergisine tabi tutulma uygulamasından vazgeçildiği için; bu tarih itibarıyla de senetlere damga pulu yapılandırılması zorunluluğunun olmadığı bilinmektedir [10].

Fizik İhtisas Dairesi Belge İnceleme Şube Müdürlüğü'nün raporunda; borçlu adres yazıları bölümündeki telefon numarası üzerinde yapılan değişiklik ile ilgili tespiti yer verilmiştir. Senette 5 ve 10 liralık damga pulu yapışık olduğu, kâğıtta sarı renk değişimi, katlama yerlerinde liflerde kalkma, katlanma yeri ve uçlarda belirgin olmak üzere kâğıdın yıpranmasına bağlı kâğıt kaybı mevcut olduğu vurgulanmıştır. Ancak kalem mürekkeplerinde yazı yaşı tayinine yarayan ve halen kullanıla gelen bilimsel bir metot mevcut olmadığından bahisle, senedin tanzim tarihi hususunda zaman birimleri itibarıyla bir tespiti gidilemediği görüşü bildirilmiştir.

TARTIŞMA

İnceleme konusu belge video spektral yöntem kullanılarak değerlendirilmiş ve "senet" üzerindeki bir kısım yazılarda değişiklik yapıldığı tespit edilmiştir.

Görüntü 4: Telefon numarasının VSC görüntüsü.

Borçlu kısmındaki bilgiler değerlendirildiğinde adresin bir ilçeye ait olduğu görülmüş ve 4 haneli telefon numarasının (Tel 3588) üzerine farklı özellikte bir kalem ile 7 haneli telefon numarasının (T:5182545) yazıldığı tespit edilmiştir (Görüntü 4).

Ülkemizde yurt genelinde 1993 yılının başından itibaren üç haneli il alan kodları ve 7 haneli telefon numaraları uygulamasına geçilmiştir [11,12]. Kâğıdın yıpranmışlık durumu ve pulların niteliği belgenin düzenleme tarihinin senette yazan 2007 tarihinden önce olduğunu düşündürmektedir. Bu bulgular, değiştirilmiş telefon numarası ile birlikte değerlendirildiğinde senedin borçlu bölümündeki yazıların ve imzanın, 1993 yılından önce bir tarihte oluşturulduğuna kuvvetle işaret etmektedir. Bu durum, belge yaşının tespitinde

uygulaması zor kimyasal uygulamaların yanında yardımcı tanı unsurlarından da yeteri kadar yararlanılmasının önemini göstermektedir.

Belge üzerinde pek çok unsur bulunduğu, bu unsurların ayrı ayrı oluşturulma veya değiştirilme tarihlerinin çeşitli olaylarda önem kazandığı bilinmektedir. Belge incelemeci aslında belgenin tarihini yani; başından geçenleri tespit etmek için uğraşır. Fizik İhtisas Dairesi Belge İnceleme Şube Müdürlüğü bu raporunda kâğıdın yıpranmışlığı, pullar, telefon numarası değişikliği hususlarından bahsetmiş olmasına rağmen; belgenin düzenleme tarihine ilişkin bir yorum yapmamıştır. Fizik İhtisas Dairesi, uygulamalarına ve teamüllerine uyarak tespitlerini belirtmekle yetinmiştir. Belge incelemesinde sadece durum

tespiti yapılması, somut bulgular olmasına rağmen ileri yorumlardan kaçınılması bir tavır olarak benimsenebilir. Ancak yargının doğru bir karara varmasını kolaylaştırmak amacıyla özenle ve sebepleri ayrıntılı olarak açıklanmış yorumların yapılabilmesinin de önemli olacağı düşünülmektedir. Bunun için; iş yükü olarak oldukça yoğun olan birimimizin personel, bilgiye erişim, örnek arşivi oluşturulması, yöntem geliştirme çalışmaları vb. hususlarında güçlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. <http://tdkterim.gov.tr/?kelime=SAHTE>
C%DDL%DDK&kategori=terim&hng=md.
Son erişim tarihi: 17.10.2011
2. Aşıcıoğlu F, Cihangiroğlu B. Belge düzenleme tarihi - Yazı yaşı. İçinde: Aşıcıoğlu F, editör. Adli Belge İncelemesi, 1. Baskı. İstanbul: Beta Basım AŞ, 2005: 165-72
3. Cihangiroğlu B, Belge İncelemeleri. İçinde: Cihangiroğlu B, editör. Adli Bilimler I, 3. Baskı. Ankara: JKDB yayınları, 2011: 269-346
4. Hilton O. Age of a document. In: Scientific examination of questioned documents, Revised edition. New York: CRC Press 1993: 273-95.
5. Wilson WK, Parks EJ. An analysis of the aging of paper: Possible reactions and their effects on measurable properties, Restaurator 1979;3(1-2):37-61.
6. Aginsky VN. A microspectrophotometric method for dating ballpoint inks - A feasibility study, J Forensic Sci 1995;40(3):475-8.
7. Brunelle RL, Breedlove CH, Midkiff CR. Determining the relative age of ballpoint inks using a single-solvent extraction technique. J Forensic Sci 1987;32(6):1511-21.
8. Grim DM, Siegel J, Allison J. Evaluation of desorption/ionization mass spectrometric methods in the forensic applications of the analysis of inks on paper. J Forensic Sci 2001;46(6):1411-20.
9. Ng LK, Brazeau L, Lafontaine P. Ballpoint pen inks: Characterization by positive and negative ion-electrospray ionization mass spectrometry for the forensic examination of writing inks. J Forensic Sci 2002;47(6):1238-47.
10. http://hukukcu.com/modules/newbbex/viewtopic.php?topic_id=8700&forum=8. Son erişim tarihi: 17.12.2011
11. <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=78175&start=110>. Son erişim tarihi: 17.10.2011
12. Kandemir A. Ulusal numaralandırma planları ve numara taşınabilirliği: Standartlar, yöntemler ve sonuçlar. Uzmanlık Tezi. Ankara: 2002.